भेरी नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ७ संख्या : ७ २०८० माघ १५ गते

भाग-१

भेरी नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय, जाजरकोटको
सूचना

उपभोक्ताहित संरक्षण तथा बजार अनुगमन ऐन, २०८०

प्रस्तावना :

स्थानीय बजार व्यवस्थापन गरी स्वच्छ बजारको माध्यमबाट गुणस्तरीय वस्तु वा सेवा प्राप्त गर्ने उपभोक्ताको मौलिकहकलाई स्थानीय तहमा संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्न, नगरपालिका भित्र बसोबास गर्ने आम उपभोक्ताको स्वास्थ्य, सुविधा र आर्थिक हित कायम राख्न, उपभोग्य वस्तु वा सेवाको गुणस्तर, परिणाम वा मूल्यको अनियमितताबाट उपभोक्तालाई संरक्षण प्रदान गर्न, वस्तु वा सेवाको उत्पादन स्थल वा भन्सार बिन्दु, ढुवानी मार्ग, भण्डारण तथा संचय स्थल, थोक तथा खुद्रा बिक्री स्थल तथा उपभोग स्थल लगायतका ठाउँहरूमा वस्तु वा सेवा प्रदायक वा विक्रेताको व्यवसायिक कारोबारको दर्ता, नवीकरण, आपूर्ति, मूल्य, गुणस्तर, नापतौल, विज्ञापन लगायतका व्यापारिक क्रियाकलापको नियमन गर्न बजार व्यवस्थापन तथा अनुगमन

र उपभोक्ताहित संरक्षण तथा सम्वर्द्धन सम्बन्धमा कानूनी व्यवस्था गर्न वान्छनीय भएकाले, नगरसभाले यो ऐन बनाई लागु गरेको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :** (१) यस ऐनको नाम "उपभोक्ताहित संरक्षण तथा बजार अनुगमन ऐन, २०८०" रहेको छ ।

(२) यो ऐन नगर सभाबाट पारित भई स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको मितिदेखि लागु हुनेछ ।

२. **परिभाषाः** विषयवा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा, यस ऐनमा;-

(क) "अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप" भन्नाले दफा १० बमोजिमको क्रियाकलाप सम्झनुपर्छ ।

(ख) "उपभोक्ता" भन्नाले कुनै वस्तु वा सेवा उपभोग वा प्रयोग गर्ने व्यक्ति वा संस्था सम्झनुपर्छ ।

(ग) "उपभोक्ता संस्था" भन्नाले उपभोक्ताहित संरक्षण तथा सम्वर्द्धन उद्देश्यले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको संस्था वा त्यस्तो संस्थाको स्थानीय तहको नगरस्तरीय शाखासमेतलाई सम्झनुपर्छ ।

(घ) "गुणस्तरहीन वस्तु" भन्नाले दफा १९ बमोजिमको अवस्था भएको वा रहेको उपभोग्य वस्तु सम्झनुपर्छ ।

(ङ) "गुणस्तरहीन सेवा" भन्नाले कुनै सेवाको गुणस्तर तोकिएको वा दाबी गरिएकोमा त्यस अनुरूप नभएको भन्ने सम्झनुपर्छ ।

(च) "तोकिएको वा तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ ।

(छ) "नगरपालिका" भन्नाले भेरी नगरपालिका नगर कार्यपालिका सम्झनुपर्छ ।

(ज) "निरीक्षण अधिकृत" भन्नाले दफा २६ बमोजिम नियुक्त निरीक्षण अधिकृत सम्झनुपर्छ ।

(झ) "वस्तु" भन्नाले उपभोक्ताले उपभोग वा प्रयोग गर्ने वस्तुको सम्मिश्रणबाट बनेको पदार्थ सम्झनुपर्छ र सो शब्दले उपभोग्य वस्तुको निर्माणमा प्रयोग हुने कच्चा पदार्थ, रङ, सुगन्ध वा रसायन लगायत मूल्य लिई वा नलिई बिक्रीवितरण गरिने सबै प्रकारका वस्तुलाई जनाउनेछ ।

(ञ) "बजार अनुगमन टोली" भन्नाले नगर कार्यपालिकाबाट दफा २३ बमोजिम गठन गरेको बजार अनुगमन टोली सम्झनुपर्छ ।

(ट) "प्रदायक" भन्नाले मूल्य वा दस्तुर वा पारिश्रमिक लिई वा नलिई कुनै वा सबै प्रकारका वस्तु वा सेवा बिक्रीवितरण गर्ने व्यक्ति, फर्म, कम्पनी वा संस्था सम्झनुपर्छ ।

(ठ) "लेबल" भन्नाले उपभोग्य वस्तु वा उपभोग्य वस्तु राखिएको भाँडो वा त्यस्तो उपभोग्य वस्तु वा उपभोग्य वस्तुमा लेखिएको, छापिएको, लिथो गरिएको, चिन्ह लगाइएको, इम्बोर्स गरिएको, समावेश गरिएको वा अन्य कुनै किसिमले देखाइएको ट्याग, चिन्ह, तस्बिर वा अन्य विवरणात्मक वस्तु सम्झनुपर्छ ।

(ड) "समिति" भन्नाले दफा २१ बमोजिम गठित बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ताहित संरक्षण समितिलाई सम्झनुपर्छ ।

(ढ) "सेवा" भन्नाले, विद्युत्, खानेपानी, टेलिफोन, सूचना प्रविधि, सञ्चार, ढल निकास, वितरण, शिक्षा, वातावरणीय, बैंक तथा वित्तीय, स्वास्थ्य र सामाजिक सेवा, पर्यटन, मनोरञ्जन तथा खेलकुद सेवा, निर्माण तथा इन्जिनियरिङ सेवा, यातायात, चिकित्सालगायतका दस्तुर वा पारिश्रमिक लिई वा नलिई प्रदान गरिने सम्पूर्ण सेवाहरूलाई सम्झनुपर्छ ।

(ण) "स्थानीय बजार" भन्नाले नगरपालिका क्षेत्रभित्रको वस्तु वा सेवा बजार सम्झनुपर्छ ।

(त) "प्रयोगशाला" भन्नाले उपभोग्य वस्तुको परिक्षण तथा मापदण्ड वैज्ञानिक अनुसन्धानबाट जाँच गर्ने ठाउँ भनेर सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद-२

स्थानीय बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

३. **नगरपालिकाले बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ताहित संरक्षण सम्बन्धी गर्ने कार्यहरू :** (१) नगरपालिकाले स्थानीय बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ताहित संरक्षण सम्बन्धी देहायका कार्यहरू गर्नेछ :

(क) स्थानीय व्यापार, वस्तु वा सेवाको माग, आपूर्ति तथा अनुगमन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्डहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन र नियमन गर्ने,

(ख) बजार तथा हाट बजार सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने,

(ग) स्थानीय वस्तुहरूको उत्पादन, आपूर्ति तथा निकासी प्रक्षेपण, मूल्य निर्धारण र अनुगमन गर्ने,

(घ) स्थानीय व्यापार र वाणिज्य सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण गर्ने,

(ङ) स्थानीय वस्तु र सेवा व्यापारको मूल्य तथा गुणस्तरको अनुगमन र नियमन गर्ने,

(च) स्थानीयस्तरका व्यापारिक फर्मको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी, अनुगमन र नियमन गर्ने,

(छ) स्थानीय व्यापारको तथ्याङ्क प्रणाली र अध्ययन अनुसन्धान गर्ने,

(ज) निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने,

(झ) स्थानीय व्यापार प्रवर्धन, सहजीकरण र नियमन गर्ने,

(ञ) स्थानीय सम्पत्तिको संरक्षण, प्रवर्द्धन र अभिलेखांकन गर्ने,

(ट) उपभोक्ता जागरण तथा सशक्तिकरण, गुनासो व्यवस्थापन गर्ने

(ठ) जागरूक उपभोक्ता तथा नैतिकवान बिक्रेतालाई प्रोत्साहन गर्ने,

(ड) लक्षित उपभोक्ताको लगत व्यवस्थापन र स्थानीय वस्तु तथा सेवाको गुणस्तर परीक्षण गर्ने,

(ढ) स्थानीयस्तरमा जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने किसिमका उपभोग्य वस्तुको बेचबिखन र उपभोग नियन्त्रण गर्ने,

(ण) वातावरणीय प्रदूषण र हानिकारक पदार्थहरूको नियन्त्रण, अनगुमन तथा नियमन गर्ने,

(त) वस्तु र सेवा बजारको व्यवस्थापन तथा स्थानीय बजारको सुरपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने,

(थ) वस्तु तथा सेवाको कृतिम अभाव सिर्जना गर्ने कार्य नियन्त्रण गर्ने,

(द) स्थानीय बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी तोकिए बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने ।

(ध) बस्तु बिक्री र सेवा प्रवाह गर्ने व्यक्ति र संस्थाको योग्यता/मापदण्ड परीक्षण गर्ने ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका कार्यहरू सम्पन्न गर्न नगरपालिकाले सरोकार वालाहरूसँगको समन्वय, सहकार्य र साझेदारीमा आवश्यक कार्ययोजनासहित बजेट व्यवस्थापन र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नेछ ।

परिच्छेद-३

उपभोक्ताको अधिकार तथा बजारसँग सम्बद्ध पक्षको दायित्व सम्बन्धी व्यवस्था

४. **उपभोक्ताको अधिकारको संरक्षण र सम्वर्द्धन सम्बन्धी व्यवस्थाः** (१) नगर पालिकाले प्रचलित कानून बमोजिम उपभोक्तालाई प्राप्त अधिकारको सम्वर्द्धन र संरक्षण गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अधिकारको संरक्षण र सम्वर्द्धनका लागि नगरपालिकाले नीति तथा कार्यक्रम तयार गरी कार्यान्वयन गर्नेछ ।

(३) नगरपालिकाले उपभोक्ता अधिकारको संरक्षणका लागि विविध कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ ।

(४) उपभोक्ताको अधिकार संरक्षण गर्न नगरपालिकाले आवश्यक नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

(५) उपभोक्ता हीत संरक्षणको लागि वस्तु र सेवाको आपूर्ति, मूल्य, गुणस्तर, नापतौल, लेबल, विज्ञापन आदिको नियमित बजार सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था समय-समयमा नगरकार्यपालिकाले तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(६) नगरपालिकाभित्र उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम समितिले तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५. **वस्तु वा सेवाको बजारसँग सम्बद्ध पक्षको दायित्व :** नगरपालिकाभित्र वस्तु वा सेवाप्रदान गर्ने प्रत्येक आयातकर्ता, ढुवानीकर्ता, सञ्चयकर्ता, विक्रेता वा सेवा प्रदायकले प्रचलित कानून बमोजिमको दायित्व पुरा गर्नु पर्नेछ ।

परिच्छेद-४

दर्ता अनुमति, नविकरण सम्बन्धी व्यवस्था

६. **व्यवसाय दर्ता तथा स्वीकृती सम्बन्धी व्यवस्था :** (१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र बिक्रीवितरण गर्ने उद्देश्यले वस्तु वा सेवाका उत्पादक, आयातकर्ता, ढुवानीकर्ता, सञ्चयकर्ता, सङ्कलनकर्ता लगायतका प्रदायक बिक्रेताले आफ्नो कारोबार सन्चालन गर्दा नगरपालिकामा दर्ता गरी वा अनुमति लिई कारोबार संचालन गर्नु पर्नेछ ।

(२) नगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनै वस्तु वा सेवा व्यवसाय गर्ने उद्देश्यले स्थापित हाट बजार, होमस्टे, महोत्सव मेला वा पर्या-पर्यटनसँग सम्बन्धित र्‍याफ्टिङ, क्याननिङ, प्याराग्लाइडिङ लगायतका व्यवसाय कारोबार सञ्चालन गर्दा

नगरपालिकामा दर्ता गरी वा अनुमति लिई कारोबार सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

(३) प्रदायक वा बिक्रेताले आफूले सञ्चालन गर्ने कारोबारको लागि प्रचलित संघ र प्रदेश कानून बमोजि दर्ता स्वीकृति लिनुपर्ने भए लिएको प्रमाणसमेत आवेदनका साथ पेस गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम पेस भएको दर्ता वा अनुमतिको आवेदन उपर नगरपालिकाले छानबिन गरी दर्ता गर्न मिल्ने भए दर्ता गरी सोको प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउनेछ ।

तर नगरपालिकामा पेश भएको सेवा वा व्यवसाय दर्ता गर्न नमिल्ने भए सोको स्पष्ट कारण सहित आवेदन दर्ता भएको मितिले बढीमा सात दिनभित्र आवेदकलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(५) कुनै वस्तु वा सेवाको प्रदायक वा बिक्रेताका हकमा दर्ता वा अनुमति प्रदान गर्नुअघि कुनै निश्चित सर्त पालना गर्नुपर्ने वा तालिम वा अभिमुखीकरण लिनुपर्ने भए सोको लागि आवश्यक कार्यविधि निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(६) नगरपालिकाभित्र कुनै उद्योग वा वस्तु वा सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले कसैले प्रचलित कानून बमोजिम कुनै फर्म, कम्पनी, एजेन्सी, संस्था दर्ता गर्न चाहेमा नगरपालिकाले आवश्यक सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

(७) दर्ता, अनुमति तथा सिफारिस सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

७. दर्ता नवीकरण गर्नुपर्ने : दफा ६ बमोजिमका नगरपालिकामा दर्ता गरिएका उद्योग, फर्म, पसल, कारोबार व्यवसाय, हाटबजार, मेला, महोत्सव, पर्या-पर्यटनजस्ता प्रदायकले प्रत्येक वर्ष असोज मसान्तभित्र तोकिए बमोजिम लाग्ने शुल्क वा दस्तुर बुझाई दर्ता वा अनुमति नवीकरण गर्नु पर्नेछ ।

८. दर्ता तथा अनुमति खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था : (१) देहायका अवस्थामा दर्ता तथा अनुमति खारेज हुनेछ :

(क) लगातार तीन वर्षसम्म नवीकरण नगरेमा,

(ख) उद्देश्य विपरीत काम गरेमा,

(ग) यस ऐन वा यस ऐनअन्तर्गत बनेका नियमको कम्तीमा तीन पटक उल्लंघन गरेमा,

(घ) स्वीकृति बेगर तोकिएको स्थानभन्दा अन्यत्रै कारोबार सञ्चालन गरेमा,

(ङ) आफूले उत्सर्जन गरेको फोहोर वा अन्य पदार्थको उचित व्यवस्थापन नगरेमा तथा वा प्रचलित कानून प्रतिकूल वातावरणमा हानि नोक्सानी पुऱ्याएमा,

(च) अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप गरेमा,

(छ) तोकिए बमोजिमका अन्य निषिद्ध काम कुराहरू गरेमा ।

(२) दर्ता वा अनुमति खारेजी गर्नुअघि सम्बन्धित प्रदायकलाई सुनुवाइको मौका प्रदान गरिनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको खारेजीको निर्णय उपर सम्बन्धित प्रदायकले थाहा पाएको मितिले एक्काइस दिनभित्र नगर प्रमुख समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पर्न आएको पुनरावेदनको सम्बन्धमा नगरप्रमुखले गरेको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

(५) प्रदायक वा विक्रेता दर्ता वा अनुमतिको खारेजी सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

९. प्रदायकले उद्योग, फर्म, पसल, व्यवसाय सञ्चालन गर्दा मापदण्ड पालना गर्नुपर्ने : प्रदायकले प्रचलित कानूनले तोकेको गुणस्तर वा मापदण्डभित्र रही उद्योग, फर्म, व्यवसाय, कारोबार, सेवा प्रदान स्थलको पूर्वाधार तयार गरी व्यवसाय सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद-५

अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप नियन्त्रण तथा बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्था

१०. अवान्छित व्यापारिक क्रियाकलाप गर्न नहुने : कसैले पनि नगरपालिकाभित्र देहाय बमोजिमको अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप गर्न वा गराउन पाइने छैन :

(क) उपभोग्य वस्तु वा सेवाको वास्तविक गुणस्तर, परिमाण, मूल्य, नापतौल, ढाँचा वा बनावट आदि ढाँटी, लुकाइछिपाई वा झुक्याई त्यस्तो वस्तु वा सेवा बिक्री वा प्रदान गर्ने, बिक्री र सेवा प्रवाह योग्यता नपुऱ्याई सेवा प्रवाह गर्ने

(ख) झुट्टा वा भ्रमपूर्ण विज्ञापन गर्ने वा भ्रमपूर्ण विज्ञापन गरी वस्तु वा सेवा बिक्री गर्ने,

(ग) उपभोग्य वस्तु वा सेवाको हकमा मौखिक, लिखित वा दृश्यबाट देहायका कुनै काम गर्ने :

(१) कमसल वस्तुलाई विशिष्ट वा गुणस्तर भएको स्तरमान, गुणस्तर, मात्रा, श्रेणी, संरचना, डिजाइन देखाई बिक्री गर्ने,

(२) पुनर्निर्मित वा पुराना वस्तुलाई नयाँ हो भनी देखाई वा झुक्याई बिक्री गर्ने,

(३) घोषित गरिएका कुनै फाइदा नहुने अवस्थामा पनि वस्तु वा सेवाको बिक्री गर्दा झुट्टा र भ्रमपूर्ण रूपम विज्ञापन वा सूचना प्रसार गर्ने,

(४) उपभोग्य वस्तुको उपभोगबाट उपभोक्ताको कुनै रोग निको हुने भन्ने तथ्यगत आधारबिना नै त्यस्ता वस्तुको दाबी वा प्रत्याभूति गर्ने वा बिक्री गर्ने ।

(घ) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवाको वास्तविक लागतको आधारभन्दा फरक आधारमा उपभोक्ता मूल्यमा भार पर्ने गरी मूल्य निर्धारण गरेमा वा कुनै प्रतियोगिता, चिट्ठा अवसर आदिको लागतसमेत समावेश गरी मूल्य तय गर्ने वा त्यस्तो मूल्यमा बिक्री गर्ने

(ङ) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवाको मूल्यमा दान, इनाम वा निःशुल्क पाइने अन्य वस्तुको लागत समावेश गरी मूल्य निर्धारण गर्ने वा त्यस्तो मूल्यमा त्यस्तो वस्तु वा सेवाको बिक्रि गर्ने

(च) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवामा तोकिएको गुणस्तर वा मानकभन्दा घटी हुने वा बढी सेवा त्यस्तो वस्तु वा सेवा उपभोगबाट उपभोक्तालाई हानि, नोक्सानी पुऱ्याउने गरी त्यस्तो वस्तु उत्पादन, मिश्रण वा आपूर्ति वा ओसार पसार वा सञ्चय वा बिक्री गर्ने,

(छ) कुनै उपभोग्य वस्तुको अनुचित सञ्चय वा कृत्रिम अभाव हुने गरी मूल्य बढाउने, जम्माखोरी गर्ने वा बिक्री गर्ने,

(ज) त्रुटिपूर्ण उत्पादनबाट नष्ट भएको वस्तुको मूल्य वा व्यापारिक कारोबारको सिलसिलामा करार भएको वस्तुको मूल्यसमेत अन्य वस्तुको लागत मूल्यमा समावेश गरी बिक्री गर्ने,

(झ) सक्कली वस्तुलाई विस्थापित गर्न नक्कली वस्तु उत्पादन गर्ने वा त्यस्तो उत्पादनको बिक्री गर्ने

(ञ) बिक्री गरेको वस्तु वा सेवाको बिल वा बिजक जारी नगर्ने वा बिल वा बिजक जारी गर्न इन्कार गर्ने

(ट) कुनै उपभोग्य वस्तु उपभोग गर्दा उपभोक्तालाई हानि, नोक्सानी वा क्षति पुग्ने गरी विषादी वा कुनै रसायनको प्रयोग गर्ने वा त्यसरी प्रयोग भएको वस्तु बिक्री गर्ने,

(ठ) उपभोग्य वस्तु उपभोग गरी सक्नुपर्ने अवधि व्यतीत भइसकेको वस्तु वा उपभोग गर्न नमिल्ने वस्तुमा नयाँ लेबल लगाई त्यस्तो वस्तु विक्री गर्ने,

(ड) उपभोग गर्न नसकिने गुणस्तरहीन वस्तु पैठारी, उत्पादन वा बिक्री गर्ने,

(ढ) उत्पादक, आपूर्तिकर्ता, ढुवानीकर्ता, सञ्चयकर्ता वा बिक्रेता वा त्यस्ता व्यक्ति र अन्य व्यक्ति संघ संस्थाको मिलेमतोबाट लागेको लागत र तोकिएभन्दा बढी मूल्य निर्धारण गर्ने वा बिक्री गर्ने

(ण) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवा बिक्री गर्दा तोकिएको व्यापारिक तहभन्दा बढी तह वा शृंखला खडा गरी बिक्री वा प्रदान गर्ने,

(त) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवा बिक्री वा प्रदान गर्न कुनै संरचना, मानक वा मापदण्ड तोकिएकोमा त्यस्तो संरचना, मानक वा मापदण्ड पूरा नगरी बिक्री गर्ने,

(थ) कुनै वस्तु वा सेवा बिक्री वा प्रदान गर्न कुनै संरचना, मानक वा मापदण्ड तोकिएकोमा त्यस्ले संरचना, मानक वा मापदण्ड पूरा नगरी बिक्री गर्ने ।

११. बजारको तह निर्धारण सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरपालिकाले उपभोक्ता हकहित संरक्षण गर्न, बजारको नियम बमोजिम बजार व्यवस्थापन गर्न, बजारलाई स्वच्छ, सुलभ तथा पारदर्शी बनाउन तोकिएको कुनै पनि वस्तु वा सेवाको लागि बजार वा प्रदायकको तह निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएभन्दा बढी तह कायम हुने गरी कसैले पनि वस्तु वा सेवाको बिक्रीवितरण गर्न पाइने छैन ।

१२. आपूर्ति व्यवस्थापन : (१) नगरपालिका क्षेत्रमा आवश्यक वस्तु वा सेवाको बजार मागअनुसार आपूर्तिको व्यवस्थापन सम्बन्धित वस्तु वा सेवाको प्रदायक वा विक्रेताले गर्नु पर्नेछ ।

(२) समितिले वस्तु वा सेवाको बजारमा मागअनुसार उत्पादन, आयात मौज्दात तथा भण्डारणको अवस्थाका सम्बन्धमा नियमित विश्लेषण गरी सोको आधारमा सम्बन्धित प्रदायक वा बिक्रेतालाई आपूर्ति व्यवस्थापनका लागि आवश्यक व्यवस्थापन गर्नेछ ।

(३) नगरपालिका आफैले वा सार्वजनिक निजी साझेदारी वा सहकारी वा अन्य कुनै व्यवस्थापनबाट नगरपालिकाभित्र वस्तु एवं सेवाको आपूर्ति व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

(४) नगरपालिका वा समितिले मागेको वस्तु र सेवाको मौज्दात वा सञ्चय लगायतका विवरण तोकिएको समयभित्र सम्बन्धित प्रदायक वा बिक्रेताले दिनु पर्नेछ ।

(५) अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको आपूर्ति व्यवस्थालाई असहज बनाउने उद्देश्यले कसैले पनि कृत्रिम अभावको सिर्जना, जम्माखोरी, कृतिम मूल्यवृद्धि र नाफाखोरीजस्ता कार्य गर्नु गराउनु हुँदैन ।

(६) विपद्, महामारी वा अन्य कुनै कारणले बजारमा दैनिक उपभोग्य अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको आपूर्ति व्यवस्थामा गम्भीर संकट वा विचलनको अवस्था आएमा नगरपालिकाले त्यस्तो वस्तु वा सेवाको बजारलाई व्यवस्थापन नियन्त्रण गरी सहज आपूर्ति व्यवस्था नभएसम्मको लागि कुनै निजी, सार्वजनिक संस्था वा सहकारीमार्फत त्यस्तो वस्तु र सेवाको बिक्रीवितरण व्यवस्था गराउन सक्नेछ।

(७) आपूर्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१३. वस्तु वा सेवाको बिक्री स्थल सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरपालिका क्षेत्रभित्र वस्तु वा सेवाको व्यापार व्यवसाय गर्दा दर्ता वा अनुमति प्राप्त गरेको स्थलमा बाहेक अन्यत्र सेवा सञ्चालन तथा वस्तुको बिक्रीवितरण गर्न, गराउन पाइने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको स्थलबाहेक अन्यत्र वा निषेधित क्षेत्रमा कसैले पनि सेवा वा वस्तुको बिक्रीवितरण गर्न पाउने छैन ।

(३) वस्तु वा सेवा सञ्चालन वा बिक्रीवितरण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. सुपथ मूल्यको पसलको स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने : (१) नगरपालिकाले दैनिक उपभोग्य वस्तुहरूको सहज र सुपथ उपलब्धताका लागि सार्वजनिक, सहकारी तथा निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सुपथ मूल्यका पसलको स्थापना तथा सञ्चालन गर्न गराउन सक्नेछ ।

(२) सुपथ मूल्यको पसलको मालवस्तुलाई कसैले पनि बढी मूल्यमा बिक्री गर्न गराउन पाइने छैन ।

(३) सुपथ मूल्यसम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५. स्थान र समय निर्धारण गर्न सक्ने : (१) नगरपालिकाले वस्तु वा सेवा प्रदायकको बिक्री वितरणका लागि कुनै निश्चित स्थान वा समय निर्धारण गर्न वा सो सम्बन्धी पूर्वाधार विकास गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम स्थान, समय निर्धारण वा पूर्वाधार विकास गर्दा एकीकृत बजार वा एकै प्रकारका फर्म, पसल, कम्पनी, उद्योग व्यवसायलाई एकै ठाउँमा सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता वा अनुमति प्रदान गरी व्यवस्थापन गर्न सक्नेछ ।

(३) स्थान वा समय निर्धारण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१६. वातावरण सफा र स्वच्छ राख्नुपर्ने : (१) नगरपालिका क्षेत्रमा कारोबार गर्न वस्तु वा सेवा प्रदायकले नगरपालिका क्षेत्रको सरसफाई र स्वच्छतामा हानि, नोक्सानी गर्ने कुनै पनि गतिविधि गर्न पाउने छैन ।

(२) कारोबार स्थल, सडक, बाटो सफा राख्नु तथा आफूले उत्सर्जन गरेको फोहोरको प्रचलित कानून बमोजिम व्यवस्थापन गर्नु सम्बन्धित प्रदायकको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद-६

अत्यावश्यक वस्तु र सेवाको सुची र मूल्य निर्धारणसम्बन्धी व्यवस्था

१७. अत्यावश्यक वस्तु र सेवाको सूची र मूल्य निर्धारणसम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरपालिकाले समयसमयमा अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको सूची निर्धारण वा अधिकतम उपभोक्ता मूल्य निर्धारण गरी सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नगरपालिका भित्र तोकिएको अधिकतम मूल्यभन्दा बढी हुने गरी कसैले वस्तु वा सेवा बिक्री गर्न पाउने छैन ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको अत्यावश्यक वस्तु वा सेवाको सूची र अधिकतम उपभोक्ता मूल्य सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१८. मूल्य सूची तथा दर्ता प्रमाणपत्र राख्नुपर्ने सम्बन्धी व्यवस्था : (१) वस्तु वा सेवा प्रदायकले पसलमा रहेको प्रत्येक उपभोग्य वस्तुको कारखाना मूल्य तथा बिक्रेताले बिक्रीवितरण गर्ने प्रत्येक वस्तुको थोक वा खुद्रा मूल्य र सेवा प्रदायकले प्रदान गर्ने सेवाको शुल्क स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरी मूल्यसूची राख्नु पर्नेछ ।

(२) उत्पादक वा बिक्रेता वा सेवा प्रदायकले खरिद बिक्री सम्बन्धी बिलबिजक दुरुस्त राख्नु पर्नेछ ।

(३) वस्तु वा सेवाको बिल वा बिजक नगरपालिका, समिति, अनुगमन टोली र निरीक्षण अधिकृतले मागेका बखत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) वस्तु वा सेवा बिक्री गर्दा उपभोक्तालाई बिक्रेताले बिल दिनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-७

गुणस्तर सम्बन्धि व्यवस्था

१९. गुणस्तरहीन वस्तु वा सेवाको बिक्रीवितरण गर्न नहुने : (१) कसैले पनि नगरपालिका क्षेत्रभित्र गुणस्तरहीन वस्तु वा सेवाको उत्पादन, पैठारी तथा बिक्रीवितरण गर्न हुँदैन । गुणस्तरहीन वस्तु भन्नाले देहायको कुनै अवस्था भएको वा रहेको उपभोग्य वस्तु सम्झनुपर्छ :

(क) तोकिएकोभन्दा कम गुणस्तर भएको वा त्यस्तो वस्तुमा हुनुपर्ने आवश्यक तत्व वा पदार्थको परिमाण घटाइएको वा अर्को कुनै पदार्थको मिसावट गरिएको,

(ख) मानव स्वास्थ्यलाई हानि हुने गरी सडेको, गलेको वा फोहोरमैला वा विषादी मिश्रण गरी तथा गरिएको वा स्वास्थ्यलाई हानि हुने कुनै रसायन, रङ वा सुगन्ध प्रयोग गरिएको,

(ग) त्यस्तो वस्तुको केही वा सबै भाग कुनै रोगी वा रोगकारक पशुपन्छी वा हानिकारक वनस्पतिबाट बनाइएको,

(घ) तोकिएको मापदण्ड पूरा नगरी उत्पादन, ढुवानी, सञ्चय, भण्डारण वा विक्री गरिएको,

(ङ) उपभोग्य वस्तुको गुणस्तर तोकिएकोमा सोहीबमोजिम र नतोकिएकोमा उत्पादक वा पैठारीकर्ता वा बिक्रेताले तोकेबमोजिमको गुणस्तर नभएको

२०. लेबल र उपभोग्य म्याद सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरपालिकाभित्र प्रचलित कानून बमोजिम लेबल भएको वस्तु मात्र उत्पादन, पैठारी, ढुवानी, भण्डारण, तथा बिक्रीको लागि राख्नु पर्नेछ ।

(२) गुणस्तरहीन वस्तु वा म्याद गुज्रेका वस्तु फिर्ता गर्ने, नष्ट गर्ने समेतको दायित्व सम्बन्धित प्रदायकको हुनेछ ।

परिच्छेद-८

समिति तथा बजार अनुगमन टोलीको गठन तथा काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था

२१. बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ताहित संरक्षण समिति : (१) यस ऐन कार्यान्वयन गर्न नगरपालिकाभित्र देहाय बमोजिमको एक बजार व्यवस्थापन तथा उपभोक्ता हित संरक्षण समितिको गठन हुनेछ :

(क) नगरपालिकाका उपप्रमुख — संयोजक

(ख) संयोजकले तोकेको कुनै एक कार्यपालिका सदस्य — सदस्य

(ग) जिल्ला प्रशासन कार्यालयको प्रतिनिधि (अधिकृत स्तर) — सदस्य

(घ) नगरपालिकाको क्षेत्रभित्र कार्यरत विभिन्न वस्तु र सेवा क्षेत्रका नगर, संघीय वा प्रदेश सरकार अन्तर्गतका कार्यालयका प्रतिनिधि (अधिकृत स्तर) — सदस्य

(ङ) नगरपालिका उद्योग वाणिज्य संघको अध्यक्ष वा प्रतिनिधि — सदस्य

(च) उपभोक्ताहीत संरक्षणसम्बन्धी संस्थाको नगर अध्यक्ष वा प्रतिनिधि — सदस्य

(छ) नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखाको प्रमुख — सदस्य सचिव

(२) समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरेबमोजिम हुनेछ ।

२२. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) उपभोक्ताहीत संरक्षण तथा स्वच्छ बजार व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने,

(ख) बजारलाई स्वच्छ र प्रतिस्पर्धी बनाउन उपभोक्ताको हकहितमा प्रतिकूल असर पर्ने वा पर्न सक्ने एकाधिकार वा अनुचित व्यापारिक क्रियाकलापको रोकथाम र नियन्त्रण गर्ने वा त्यस सम्बन्धमा कार्ययोजना बनाई लागु गर्ने,

(ग) अत्यावश्यक वस्तुहरूको माग र आपूर्तिको अवस्था सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन गरी मागबमोजिम आपूर्ति व्यवस्था सहज र सुलभ बनाउन आवश्यक कार्य गर्ने,

(घ) आपूर्ति व्यवस्थालाई सहज, सुलभ र पहुँचयोग्य बनाउन सार्वजनिक संस्था, सहकारी र क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने,

(ङ) उपभोक्ताको हित संरक्षण गर्न आपूर्ति व्यवस्था र उपभोग्य वस्तु वा सेवाको छड्के अनुगमन गर्ने,

(च) उपभोक्ता शिक्षासम्बन्धी सचेतना र बजार अनुगमनको कार्ययोजना तयार गरी लागु गर्ने,

(छ) उपभोक्ताको गुनासो तथा सूचना प्राप्त गर्न नगर उपभोक्ता हटलाइन जस्ता सेवा सञ्चालन गरी उपभोक्तालाई गुनासो गर्न सहज सुलभ बनाई तिनलाई जायज गुनासो गर्न प्रोत्साहन तथा पुरस्कृत गर्ने,

(ज) बजार अनुगमन सम्बन्धी कामको मूल्यांकन गरी अनुगमन टोलीलाई आवश्यक निर्देशन गर्ने

(झ) नगर कार्यपालिकाले दिएको अन्य निर्देशन र आदेशको कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ञ) उपभोक्ताहित विपरीत भएका कार्यमा आवश्यक कानूनी कारवाहीको लागि निरीक्षण वा अनुसन्धान अधिकृत तोक्ने,

(ट) नगरपालिकाभित्र खपत हुने उपभोग्य वस्तु वा सेवाको माग र आपूर्ति स्थितिको निरन्तर विश्लेषण तथा समीक्षा गरी मागअनुसारको आपूर्ति व्यवस्थापन गर्ने, गराउने,

(ठ) वस्तु वा सेवाका उत्पादक, बिक्रेता वा वितरकहरूले अवाञ्छित तरिकाले गरेको मूल्य वृद्धिलाई रोक्न र नियन्त्रण गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने,

(ड) उपभोक्तालाई उचित मूल्य र सहज रूपमा खाद्यान्नलगायतका अन्य दैनिक उपभोग्य वस्तुको आपूर्ति सुनिश्चित गर्न नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएका संस्था वा निजी फर्म वा कम्पनीलाई प्रोत्साहित गर्ने,

(ढ) कुनै ठाउँ विशेषको लागि कुनै वस्तु वा सेवाको निश्चित अवधिका लागि अधिकतम मौज्दातको परिमाण तोक्ने,

(ण) नगरपालिका क्षेत्रभित्र उत्पादित कुनै खाद्यवस्तुको अभाव भएमा त्यस्तो खाद्यवस्तुको निश्चित परिमाण निर्धारण गरी तोकिएको वा उचित मूल्यमा उत्पादक, भण्डारक, आयातकर्ता वा बिक्रेताबाट खाद्य वस्तु

प्राप्त गरी सर्वसाधारणलाई बिक्रीवितरणको व्यवस्था गर्ने,

(त) थोक वा खुद्रा व्यवसायलाई व्यवस्थित गर्न त्यस्ता व्यवसायसँग सम्बन्धित व्यापारिक फर्म वा कम्पनीको नाम, ठेगाना, उपभोग्य वस्तुको मौज्दातलगायत अन्य आवश्यक विवरण खुलाउन लगाई उचित मूल्यमा एकरूपता कायम गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने,

(थ) उपभोक्ताको हकहित संरक्षण गर्न र आपूर्ति व्यवस्थालाई नियमित गर्नको लागि कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवाको कृतिम अभाव हुन नदिन वा सबै ठाउँमा नियमित रूपमा उपभोग्य वस्तु वितरण गर्न सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गर्ने,

(द) उपभोग्य वस्तुको बिक्रीवितरण प्रणालीलाई नियमित गर्ने र अनुपयुक्त तवरले अभाव सिर्जना गर्ने वा कालोबजारी गर्ने काम वा अनुचित व्यापारिक क्रियाकलापलाई नियन्त्रण गर्ने,

(ध) निर्माण सामाग्री तथा नगरपालिका भित्र सामान भण्डारण, ढुवानी तथा व्यवस्थापन मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउने,

(न) आवश्यकता अनुसार छड्के सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गरी कारवाही गर्ने,

(प) बजार अनुगमन समिति गठन गर्ने,

(फ) नगरपालिकाको आवश्यकता अनुसार संघीय एवं प्रदेशस्तरीय बजार अनुगमन समिति तथा विभिन्न विषयगत अनुगमन समितिहरूलाई बजार अनुगमन गर्न सहजीकरण गर्ने वा लेखी पठाउने ।

(ब) उपभोक्ताहित संरक्षण तथा स्वच्छ बजार व्यवस्थापन सम्बन्धमा तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने, गराउने ।

(२) समितिले छड्के सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्दा यस ऐनको व्यवस्था प्रतिकूल कसैबाट काम कारवाही भएको पाइएमा सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गरिएको फाइलसाथ आवश्यक कारवाहीका लागि नगर प्रमुखकोमा पठाउनु पर्नेछ ।

(३) सम्बन्धित निकायले पनि सो सम्बन्धमा भएको काम कारवाहीको जानकारी समितिलाई गराउनु पर्नेछ ।

(४) समितिले बजार छड्के अनुगमन गर्दा यस ऐन बमोजिम निरीक्षण अधिकृतलाई

प्राप्त सम्पूर्ण अधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

२३. बजार अनुगमन समितिको गठन : (१) यस ऐन बमोजिम अनुचित व्यापारिक तथा व्यवसायजन्य क्रियाकलाप भए नभएको, मूल्यसूची राखे नराखेको, वस्तु वा सेवाको गुणस्तर, मूल्य, परिमाणका सम्बन्धमा नियमित रूपमा बजार अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न देहाय बमोजिमको बजार अनुगमन समिति गठन गर्न सक्ने छ ।

(क) नगरपालिकाको सम्बन्धित शाखाको प्रमुख — संयोजक

(ख) सम्बन्धित वडा समितिको कार्यालयले अनुगमनका लागि तोकेको कर्मचारी — सदस्य

(ग) स्थानीय प्रशासनको प्रतिनिधि — सदस्य

(घ) स्थानीय सुरक्षा निकाय (नेपाल प्रहरी) को प्रतिनिधि — सदस्य

(ङ) समितिले मनोनयन गरेको नगरमा क्रियाशील उपभोक्ताहित संरक्षणसँग सम्बन्धित संस्थामध्येबाट एक जना महिलासहित दुई जना सदस्य

(च) नगरपालिका उद्योग वाणिज्य संघको प्रतिनिधि एक जना — सदस्य

(छ) पत्रकार महासंघ शाखाका प्रतिनिधि एक जना — सदस्य

(ज) समितिले मनोनयन गरेको सम्बन्धित वस्तु वा सेवा क्षेत्रको विज्ञ वा जानकार प्रतिनिधि एक जना — सदस्य

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित बजार अनुगमन समितिले अनुगमन गर्दा यस ऐन बमोजिम निरिक्षण अधिकृतलाई प्राप्त सम्पूर्ण अधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

(३) बजार अनुगमन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) समिति र अनुगमन समितिका बैठक तथा सेवाका सर्त तथा सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-९

बजार अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

२४. बजार अनुगमनमा हेर्नुपर्ने विषय : (१) बजार अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन गर्दा देहायका विषयमा भए नभएको हेर्नुपर्नेछ :

(क) बिक्रेता वा प्रदायकले नियामक निकायबाट कानून बमोजिम प्रदान

गरिने गरेको व्यवसाय दर्ता प्रमाणपत्र, स्थायी लेखा नम्बर (पान) को प्रमाणपत्र लगायतका आवश्यक कागजात प्रमाणपत्र नियमित रूपमा नवीकरण

(ख) विक्रेता वा प्रदायकले आफ्नो व्यवसायको नगरपालिकाले तोकेबमोजिमको साइनबोर्ड राखेको

(ग) प्रदायकले वस्तुको बिक्री कक्षमा मूल्यसूची राखेको

(घ) माल, बस्तुको परिमाण, मूल्य, गुणस्तर र तौल

(ङ) प्याकेजिङ गरिएको वस्तुको लेबलमा उत्पादक वा पैठारीकर्ताको नाम, उत्पादन मिति, उपभोग्य अवधि वा मिति, अधिकतम खुद्रा मूल्य, मिश्रण, भण्डारण र उपभोग गर्ने तरिका

(च) औषधि बिक्री गर्न इजाजतप्राप्त व्यक्ति औषधि बिक्री स्थल, औषधि बिक्रेता प्रमाणपत्र

(छ) उत्पादन मिति, उपभोग्य मिति केरमेट गरेको वा पुनः लेबलिङ वा छपाइ गरेको

(ज) माछा मासु, फलफूल, तरकारी, मिठाई पसल, डेरी र होटेल वधशाला वा माछा, मासु बिक्रीस्थल सफासुग्धर र मापदण्ड अनुसार भए नभएको

(झ) विक्रेताले क्रेतालाई वस्तुको बिलबिजक जारी गरे/नगरेको

(ञ) अन्य तोकिए बमोजिमका कुराहरू

(२) बजार अनुगमनकर्ताले अनुगमन तथा निरीक्षण कार्य गर्दा देहायको विषयमा ध्यान दिनु पर्नेछः

(क) अनुगमन भ्रमणको टिपोट सम्बन्धी फाराम साथ लिई जानु पर्नेछ ।

(ख) अनुगमन भ्रमण सम्बन्धी सूची (चेक लिस्ट) साथ लिई जानु पर्नेछ ।

(ग) स्थानीय प्रशासन र प्रहरीलाई अनुगमन पूर्व वा अनुगमनपछि सूचना गर्न तयारी गर्नुपर्नेछ ।

(घ) अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवामध्ये कुनकुन विषयलाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्ने भन्ने किटान गरी विषयसूची तयार गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) वस्तु तथा सेवाको आपूर्ति, बिक्री वितरण, मूल्य, गुणस्तर आदिको बारेमा पर्याप्त सूचना र जानकारी हासिल गर्नु पर्नेछ ।

(च) अनुगमन वा निरीक्षण गर्न जानु अगावै तालिका बनाई आवश्यक पर्ने

साधन, सहयोग आदिको पूर्व तयारी गर्नु पर्नेछ ।

(छ) आकस्मिक/आवधिक/प्रबर्द्धनात्मक/उद्देश्यमूलक अनुगमन गर्ने सम्बन्धमा निरीक्षण पूर्वको गोपनीयता कायम गर्नुपर्नेछ ।

(ज) तोकिए बमोजिमका अन्य कुराहरू गर्नुपर्नेछ ।

(३) अनुगमनकर्ताले अनुगमनका क्रममा प्रदायकसँग तोकिए बमोजिमको व्यवहार गर्नुपर्नेछ ।

(४) अनुगमन सम्बन्धी अन्य प्रक्रिया तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२५. आचारसंहिता : बजार अनुगमन टोली र अनुगमनकर्ताले बजार अनुगमन गर्दा देहाय बमोजिमको आचारसंहिता पालना गर्नुपर्नेछ :

(क) अनुगमन टोलीले अनुगमन गर्ने स्थल र अनुगमन गरिने वस्तुको बारेमा सो कार्यमा संलग्न सदस्यहरू बाहेक अरू कसैलाई पनि सो बारेमा पूर्व सूचना वा जानकारी गराउनु हुँदैन,

(ख) अनुगमनमा खटिने व्यक्तिले आफ्नो नातागोता वा इष्टमित्र कहाँ अनुगमन गर्न जानु हुँदैन,

(ग) अनुगमन कार्यमा संलग्न कुनै पनि सदस्यले अनुगमन गर्ने बिक्रेता व्यवसायीबाट कुनै पनि किसिमको चन्दा, दान, दातव्य वा उपहार स्वीकार गर्नु हुँदैन,

(घ) अनुगमन गर्न जाँदा प्रदायकहरूले दिएको सुविधा तथा आतिथ्य स्वीकार गर्नुहुँदैन,

(ङ) कुनै किसिमको प्रलोभन वा मोलाहिजामा पर्नु हुँदैन,

(च) अनुगमनको कारवाही सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्दा अनुगमन टोलीको नेतृत्व गर्ने व्यक्तिबाट मात्र प्रवाह गर्नु पर्नेछ तथा अनुगमन टोलीमा रहने अन्य सदस्यहरूको जानकारी दिनु हुँदैन,

(छ) बजार अनुगमन गर्दा अनुगमन टोलीका पदाधिकारीहरू प्रदायक समक्ष मर्यादित तरिकाले प्रस्तुत हुनुपर्ने र व्यवसायीको भण्डारण स्थल वा पसलबाट जथाभावी तरिकाले माल वस्तु निकाल्नु हुँदैन,

(ज) अनुगमन टोलीका कुनै सदस्यले अनुगमन सम्बन्धी कार्य गर्दा गोप्यता भङ्ग गर्ने लगायत अन्य कुनै गैरकानूनी काम गरेमा कर्मचारी भए प्रचलित कानून बमोजिम विभागीय कारवाही गर्न र अन्य व्यक्ति भए टोलीबाट हटाई प्रचलित कानून बमोजिम कारवाही गर्न सकिनेछ,

(झ) मानव अधिकारवादी संघ संस्था, उपभोक्ता हकहित संरक्षण कार्यमा संलग्न संस्थाहरू, विभिन्न सञ्चार माध्यममा कार्यरत सञ्चारकर्मी प्रतिनिधिहरूले अनुगमन कार्यलाई सहयोग पुग्ने गरी अनुगमन प्रक्रियाको स्थलगत अवलोकन गर्न सक्नेछन् । सरसामान जफत गर्ने, धुल्याउने वा नष्ट गर्ने वा सिलबन्दी गर्ने कार्यमा सम्बन्धित आधिकारिक कर्मचारी वा प्रहरीद्वारा नै कार्य सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

(ञ) निर्वाचित पदाधिकारीले अनुगमन गर्दा गराउँदा स्वार्थ सम्बन्ध भएको स्थानमा अनुगमन गर्नु हुँदैन ।

परिच्छेद – १०

निरीक्षण अधिकृत सम्बन्धी व्यवस्था

२६. **निरीक्षण अधिकृत खटाउन सकिने :** (१) नगरपालिकाले प्रचलित कानून वा यस ऐन वा तोकिए बमोजिमको बजार अनुगमन, अनुसन्धान लगायतका काम गर्न कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई निरीक्षण अधिकृतको रुपमा खटाउन सक्नेछ ।

(२) नगरपालिकाले आवश्यक देखेमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिमको कुनै निरीक्षण अधिकृत तोक्नको लागि कुनै अधिकृत कर्मचारीलाई सिफारिस गर्न सक्नेछ ।

(३) निरीक्षण अधिकृतको पदमा नियुक्ति हुने व्यक्तिको योग्यता र अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

२७. **निरीक्षण अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार :** निरीक्षण अधिकृतको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

(क) उपभोग्य वस्तुको उत्पादन, बिक्रीवितरण गर्ने वा कुनै सेवा प्रदान गरेको ठाउँमा प्रवेश गरी निरीक्षण गर्ने

(ख) उपभोग्य वस्तुको उत्पादन, बिक्रीवितरण गर्ने वा सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिसँग आवश्यक विवरण वा जानकारी लिने

(ग) उपभोग्य वस्तुको उत्पादन, बिक्रीवितरण गर्ने वा कुनै सेवा प्रदान गर्ने व्यक्तिसँग वा सोसँग सम्बन्धित अन्य व्यक्तिसँग आवश्यक बयान लिने,

(घ) कुनै उपभोग्य वस्तुको परीक्षण गर्न आवश्यक देखिएमा आवश्यक पर्ने परिमाणमा नमुना लिई प्रयोगशालामा परीक्षण गर्न लगाउने,

(ङ) कुनै उपभोग्य वस्तु वा सेवाको तत्काल उत्पादन, बिक्रीवितरण वा सेवा

प्रदानमा रोक लगाउन आवश्यक देखिएमा सो रोक लगाउने,

(च) कुनै उपभोग्य वस्तुको परीक्षण गर्न आवश्यक देखिएको कारणबाट त्यसको परीक्षणको लागि नमुना लिइएकोमा प्रयोगशालाबाट नमुनाको परीक्षण भई नआएसम्मको लागि त्यस्ता वस्तुको बिक्रीवितरण रोक लगाउने,

(छ) निरीक्षण वा जाँचबुझको सिलसिलामा उत्पादक वा बिक्रेतालाई तत्काल कुनै आदेश दिन उपयुक्त देखिएमा सो आदेश दिने,

(ज) आवश्यकतानुसार अनुगमनका क्रममा उत्पादन स्थल, गोदाम र पसलको खानतलासी गर्ने,

(झ) तोकिए बमोजिमको अन्य कार्य गर्ने ।

२८. **निरीक्षण अधिकृतले अपनाउनुपर्ने कार्यविधि :** निरीक्षण अधिकृतले निरीक्षण जाँचबुझ वा खानतलासी गर्दा अपनाउनु पर्ने कार्यविधि प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-११

कसुर र दण्ड सजाय

२९. **कसुर गरेको मानिने :** कसैले देहायको कामकारवाही गरे गराएमा यस ऐन अन्तर्गतको कसुर गरेको मानिनेछः

(क) दफा ६ को उपदफा (१) वा (२) विपरीत दर्ता वा अनुमति नलिई कारोबार सञ्चालन गरे, गराएमा ।

(ख) दफा ७ बमोजिम नवीकरण नगरी कारोबार सञ्चालन गरे, गराएमा ।

(ग) दफा ९ बमोजिम गुणस्तर वा मापदण्ड पूरा नगरी कारोबार सञ्चालन गरे, गराएमा ।

(घ) दफा १० बमोजिम अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप गरे, गराएमा ।

(ङ) दफा ११ को उपदफा (२) बमोजिम तोकिएभन्दा बढी बजार तह कायम गरी बिक्रीवितरण गरे, गराएमा ।

(च) दफा १२ को उपदफा (४) बमोजिम कसैले पनि कृतिम अभावको सिर्जना, जम्माखोरी, कृतिम मूल्यवृद्धि र नाफाखोरीजस्ता कार्य गरे, गराएमा ।

(छ) दफा १३ को उपदफा (१) बमोजिम नगरपालिका क्षेत्रभित्र वस्तु वा सेवाको व्यापार व्यवसाय गर्दा दर्ता वा अनुमति प्राप्त गरेको स्थलमा बाहेक अन्यत्र सेवा सञ्चालन तथा वस्तुको बिक्रीवितरण गरे, गराएमा

(ज) दफा १३ को उपदफा (२) बमोजिम प्रदायकले तोकिएको स्थलबाहेक अन्यत्र वा निषेधित क्षेत्रमा सेवा वा वस्तुको बिक्रीवितरण गरे, गराएमा ।

(झ) दफा १४ को उपदफा (२) बमोजिम बिपरीत बढी मूल्यमा बिक्री गरे गराएमा ।

(अ) दफा १६ को उपदफा (१) बमोजिम प्रदायकले वातावरण स्वच्छ र सफा नराखेमा ।

(ट) दफा १७ को उपदफा (२) बमोजिम तोकिएको अधिकतम मूल्यभन्दा बढी हुने गरी वस्तु वा सेवा बिक्री गरे, गराएमा ।

(ठ) दफा १८ बमोजिमका कार्य पुरा नगरेमा ।

(ड) दफा १९ को उपदफा (१) बमोजिम गुणस्तरहीन बस्तु र सेवाको उत्पादन, पैठारी तथा बिक्रीवितरण गरे, गराएमा ।

३०. जरिवाना सम्बन्धी व्यवस्था : (१) कसैले दफा २९ अन्तर्गत कसुर गरे, गराएमा कसुरको मात्रा हेरी नगरपालिका प्रमुखले समिति तथा निरीक्षण अधिकृतको सिफारिसमा देहाय बमोजिम सजाय गर्न सक्नेछः

(क) खण्ड (क), (ग) र (ङ) बमोजिमको कसुर गर्ने वा गराउनेलाई पाँच हजार रूपैयाँदेखि दश हजार रूपैयाँसम्म जरिवाना ।

(ख) खण्ड (ख), (छ), (ज), (झ) र (ठ) बमोजिमको कसुर गर्ने वा गराउनेलाई दश हजार रूपैयाँदेखि पन्ध्र हजार रूपैयाँसम्म जरिवाना ।

(ग) खण्ड (घ). (च), (ञ), (ट) र (ड) बमोजिमको कसुर गर्ने वा गराउनेलाई पच्चीस हजार रूपैयाँदेखि पचास हजार रूपैयाँसम्म जरिवाना ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जरिवाना गर्ने गरी निर्णय भएको मितिले सात दिनभित्र सो जरिवाना नबुझाउने प्रदायक विरुद्ध नगरपालिकाले देहायको कार्य गर्न सक्नेछ :

(क) जरिवाना भएको रकम नबुझाएसम्म त्यस्तो वस्तु वा सेवा सिलबन्दी गरेर राख्ने

(ख) जरिवाना भएको रकम नबुझाएसम्म त्यस्तो वस्तु वा सेवाको उत्पादन, ढुवानी, पैठारी वा बिक्री गर्ने अन्य वस्तुसमेत रोक्का राख्ने,

(३) यस दफा बमोजिम नगरपालिका प्रमुखले गरेको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा निर्णय भएको मितिले पैतीस दिन भित्र दिनभित्र जिल्ला अदालतसमक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(४) अन्य दफाहरूमा जेसुकै लेखिए पनि यस ऐन बमोजिम बजार अनुगमनका क्रममा गम्भीर प्रकृतिका कसुरमा बाहेक कम जरिवानासम्म हुन सक्ने सामान्य प्रकृतिका कसुरमा कसुरदारले कसुर स्वीकारे सुधार गर्ने प्रतिबद्धता जनाएको अवस्थामा एउटा प्रदायकलाई फरक फरक प्रकृतिको कसुरमा गरी बढीमा दुई पटकसम्म सुधार गर्ने मौका प्रदान गरी कारवाही स्थगन गर्न सक्नेछ ।

३१. सजायसम्बन्धी अन्य व्यवस्था : (१) दफा ३० मा उल्लिखित जरिवाना सम्बन्धी व्यवस्था बाहेकको कसुर प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम सजाय हुनेछ ।

(२) यस ऐन बमोजिम गरिएको जरिवानाले प्रचलित कानून बमोजिम सजाय गर्न बाधा पुर्याएको मानिने छैन ।

परिच्छेद-१२

उजुरी तथा अनुसन्धान सम्बन्धी व्यवस्था

३२. उजुरी दिन सक्ने : (१) यस ऐन वा यस ऐनअन्तर्गतको नियम विपरीत कुनै प्रदायकले कुनै कसुर गरेको पाइएमा नगरपालिकामा उजुरी दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको उजुरी भन्नाले लिखित, मौखिक वा सार्वजनिक सञ्चार माध्यमबाट प्राप्त सूचनालाई समेत उजुरीको रूपमा ग्रहण गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम प्राप्त उजुरी वा सूचना वा अन्य कुनै सरकारी निकायबाट अनुगमनको लागि लेखी आएमा, समिति वा बजार अनुगमन समिति वा बजार अनुगमन टोलीले एकआपसमा समन्वय गरी अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न सकिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अनुगमन तथा निरीक्षण गर्दा प्रदायकले यस ऐनको विपरीत व्यापारिक क्रियाकलाप गरेको पाइएमा तत्काल कारवाही चलाइनेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम अनुगमन टोलीले गरेको काम कारवाहीमा चित्त नबुझेमा प्रदायकले समिति समक्ष लिखित रूपमा उजुरी दिन सक्नेछ ।

३३. प्रचालित कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा पुग्ने यस ऐन बमोजिम कसुर ठहर्ने कुनै काम अन्य कानूनबाट समेत कसुर ठहरिने रहेछ भने त्यस्तो कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन बाधा पर्ने छैन ।

३४. सुचना दिने, अनुगमन तथा अनुसन्धानको काममा सहयोग गर्नेलाई प्रोत्साहनस्वरूप पुरस्कृत गर्ने :

(१) यस ऐन बमोजिमको कसुरमा सूचना दिने तथा अनुसन्धानको काममा सहयोग गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई कसुरदारबाट असुल भएको बिगोको पच्चीस प्रतिशतसम्मको रकम पुरस्कार दिइनेछ ।

(२) यस ऐन बमोजिमको कसुरका सम्बन्धमा सही सूचना दिने र अनुसन्धान काम कारवाहीमा सहयोग पुऱ्याउने व्यक्ति वा संस्थालाई सूचना संकलन गर्दा वा सूचना दिदा लागेको उचित खर्च रकम नगरपालिकाले प्रोत्साहन स्वरूप दिन सक्नेछ ।

(३) यस दफा बमोजिम सूचना दिने व्यक्तिले चाहेमा निजको नाम, ठेगाना तथा निजबाट प्राप्त भएको सूचना सम्बन्धी विवरण गोप्य राखिनेछ ।

परिच्छेद-१३

विविध

३५. प्रयोगशाला सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरपालिकाको बजार अनुगमन पश्चात सङ्कलन गरिएको नमुना खाद्य वस्तुको परिक्षण गर्नको लागि अत्याधुनिक प्रविधिसहितको एक प्रयोगशाला स्थापना गर्नेछ । प्रयोगशाला स्थापना नभएसम्म नेपाल सरकारले स्थापना गरेको अन्य प्रयोगशालाबाट परिक्षणको कार्य गरिनेछ ।

(२) प्रयोगशाला सञ्चालन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था नगरपालिकाले तोकेबमोजिम हुनेछ ।

३६. समितिको कार्यक्रम तथा बजेट : (१) नगरपालिकाले बजार व्यवस्थापन, अनुगमन तथा उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धिको लागि वार्षिक कार्यक्रम र बजेट विनियोजन गर्नेछ ।

(२) नगरपालिकाले नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट बजार अनुगमन तथा व्यवस्थापन तथा उपभोक्ताहीत संरक्षणको सचेतनाको लागि अनुदान प्राप्त भएमा उपदफा (१) बमोजिमको कार्यक्रममा समावेस गर्नेछ ।

(३) नगरपालिकाले बजार व्यवस्थापन, अनुगमन तथा उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धिको लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, सहकारी, निजी क्षेत्र, उपभोक्ताहीत सरक्षणसँग सम्बन्धित संघ-संस्थासँग साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

३७. स्थानीय प्रशासनको कर्तव्य : समिति, बजार अनुगमन समिति वा टोली र निरीक्षण अधिकृतले बजार अनुगमनका क्रममा सहयोग माग गरेमा सुरक्षा

लगायतका आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउनु स्थानीय प्रशासनको कर्तव्य हुनेछ ।

३८. **वार्षिक प्रगति विवरण :** नगरपालिकाले उपभोक्ता हित सम्बन्धी कार्यको वार्षिक प्रगति विवरण तयार गरी सार्वजनिक गर्नुपर्नेछ ।

३९. **असल नियतले गरेका काम बचाउ :** यस ऐन बमोजिम बजार अनुगमन गर्दा असल नियतले गरेका काम अनुगमन गर्ने व्यक्ति उपर कुनै कारवाही हुने छैन ।

४०. **नियम, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड बनाउन सक्ने :** (१) यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न कार्यपालिकाले आवश्यक नियम, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड बनाउन सक्नेछ ।

४१. **खारेजी र बचाउ :** (१) नगरपालिकाबाट गरिने बजार अनुगमन निर्देशिका, २०७५ खारेज गरिएको छ ।

(२) नगरपालिकाबाट गरिने बजार अनुगमन निर्देशिका, २०७५ बमोजिम भए गरेका काम कारवाही यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

आज्ञाले,
दल बहादुर घर्ती
निमित्त प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत